

SYLWIA JASKULSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

KULTURA – SPOŁECZEŃSTWO – EDUKACJA.
DOBRE WZORCE ZAKORZENIANIA SIĘ NOWEGO CZASOPISMA
W RZECZYWISTOŚCI AKADEMICKIEJ

Jednym z argumentów w dyskusji nad problemami związanymi z parametryzacją czasopism humanistycznych jest zbyt duży nacisk na kryteria ilościowe, przy pomijaniu jakościowych. Jak pisze Henryka Kwiatkowska, przewodnicząca Zespołu ds. Czasopism i Wydawnictw Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, „kryteria formalne w ocenie czasopism humanistycznych niczego dobrego nie powodują, przeciwnie – mogą banalizować myśl humanistyczną, degradować jej sensy. Treści humanistycznych nie da się wymierzyć językiem cyfr, wskaźników”¹. I dalej:

Podstawową wadą dotychczasowych prac parametryzacyjnych promowanego systemu ocen jest założenie, że nauki ścisłe i inżynierskie wyznaczają dla humanistyki ramy kryteriów. Akceptacja takiego stanu rzeczy skutkuje dominacją oceny na podstawie danych bibliometrycznych, a więc ilościowych, co nie może być adekwatną oceną rzeczywistości humanistycznej, która jest oporna na wszelką formalizację, standaryzację i ujednolicanie. Wymienione procesy na tyle są w poprzek materii kulturowo-humanistycznej, że ich zastosowanie powoduje redukcję znaczeniową myśli humanistycznej i jej banalizację².

Pojawia się niebezpieczeństwo zagubienia jakości w dążeniu do szukania proporcji między ilością tekstów polskich i zagranicznych, artykułów i sprawozdań, recenzji itp. To smutne i szkodliwe, że autorzy, podejmując starania o opublikowanie tekstu w jakimś periodyku zadają sobie na początku pytania o to, ile punktów otrzyma za ten tekst jednostka, w której są zatrudnieni. Idealną sytuacją byłaby taka, żeby ilość punktów była wskaźnikiem jakości czasopisma. O to troszczą się redakcje i gremia recenzenckie, jednak nie zawsze tak się dzieje, co pozostawia smak goryczy w pedagogicznym środowisku. Niektóre czasopisma

¹ H. Kwiatkowska, *Metodologia oceny parametrycznej czasopism. Problemy i dylematy*, „Rocznik Pedagogiczny”, 37/2014, s. 48.

² Tamże, s. 49.

są na straconej pozycji z powodów formalnych: na przykład roczniki, ze względu na liczbę artykułów, która nie może być porównywalna z pismami o większej częstotliwości wydawniczej. Wątki te nie raz poruszaliśmy na łamach „Rocznika Pedagogicznego”³.

W trudnej sytuacji są także czasopisma nowe, które dopiero stają w parametryczne szranki. Budowanie marki, której jakość nie daje się stłumić wymogom ilościowym, tworzenie środowiska autorów, którzy swoją pozycją i dorobkiem naukowym wystawiają kredyt zaufania nowemu periodykowi, to trudne zadanie. Redakcje dziś muszą być po trosze menedżerami swoich pism, by sprostać wymogom rynkowo – parametrycznym, jednak poprzestanie na tym mogłoby się równać z obniżeniem wartości merytorycznej. Redaktor naczelny, dobierając zespół redakcyjny gwarantuje jakość nowego czasopisma. To ogromna odpowiedzialność, bowiem, wracając znów do myśli Henryki Kwiatkowskiej, która pisze:

*czasopismo i jego ocena nie jest problemem samym w sobie, gdyż poza samą oceną czasopisma musimy uwzględnić ważny układ zależności, z jednej strony badaczy naukowych (dostarczających tekstów i na tej podstawie otrzymujących punkty w awansie) z drugiej strony wydawców, redaktorów czasopism, a z trzeciej strony jednostki naukowe uczelni, które korzystając z punktacji czasopism, budują swoją pozycję naukową i materialną*⁴.

Dobre funkcjonowanie w tym układzie, wymuszonym zewnętrznymi wymogami, przy jednoczesnej trosce o jakość to zadanie, któremu niełatwo sprostać.

Czasopismo „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja” afiliowane przy Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, które jest przedmiotem niniejszej recenzji, działa już trzy lata. Można chyba powiedzieć, że wyszło już z fazy początkowej i wkracza w drugą – zakorzeniać się w rzeczywistości akademickiej. Mam ten przywilej, że od początku śledzę jego losy. Jest to w mojej ocenie dobry przykład pisma, któremu udało się odnaleźć w gąszczu parametrycznych zobowiązań, budując przy tym bardzo wysoką jakość, podobnie zresztą jak innym czasopismom afiliowanym przy moim macierzystym wydziale.

„Kultura – Społeczeństwo – Edukacja” to czasopismo naukowe Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu wydawane w formie półrocznika. Redaktor Naczelną jest prof. zw. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska, członkini Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN we właśnie rozpoczynającej się kadencji 2015–2018, prodziekan ds. planowania i sprawozdawczości naukowej, studiów podyplomowych i promocji WSE UAM, kierownik Zakładu Pedagogicznych Problemów Młodzieży na WSE UAM

³ W jednym z numerów zamieściliśmy nawet zapis batalii, którą w tej sprawie toczymy: *Kalendarium i dokumentacja korespondencji „Rocznika Pedagogicznego” w sprawie parametryzacji czasopism*, „Rocznik Pedagogiczny”, 37/2014.

⁴ H. Kwiatkowska, *Metodologia oceny parametrycznej czasopism. Problemy i dylematy*, „Rocznik Pedagogiczny”, 37/2014, s. 48.

w Poznaniu. Funkcję sekretarza redakcji pełni dr Jarema Drozdowicz, adiunkt w Zakładzie Edukacji Wielokulturowej i Badań nad Nierównościami Społecznymi WSE UAM w Poznaniu.

Jak czytamy na stronie czasopisma:

Problematyka podjęta w tekstach naukowych to stricte globalny dyskurs nad temporalną wielowymiarowością społeczeństwa współczesnego oraz kondycją człowieka współczesnego, żyjącego w wieloznaczej i ambiwalentnej rzeczywistości globalnej, skazanego na szukanie swojego miejsca w ciągle na nowo konstruowanej wielokulturowej rzeczywistości. Globalna ekumena kulturowa determinuje również niekonwencjonalny namysł nad edukacją w warunkach globalnych. Współczesny dyskurs nad jakością edukacji, uwzględniający wielość kontekstów społeczno-kulturowych zmian zachodzących w świecie, powinien sprzyjać umiejętności planowania działań oświatowych na rzecz kształtowania prorozwojowego społeczeństwa ogólnoswiatowego, Warunkiem sine qua non będzie więc zrozumienie istoty transformacji odbywającej się w przestrzeni edukacyjnej. Zamieszczone teksty mają stanowić przyczynek do namysłu i zaproszenie do dyskusji na temat uczestnictwa jednostek w kulturze globalnej ze szczególnym uwzględnieniem rozważań nad konieczną ewolucją edukacji w warunkach globalnych⁵.

To dość szerokie ramy tematyczne (wskazuje to zresztą także tytuł pisma), jednak nie przyczynia się to do rozmycia celów przyświecających periodykowi. Wręcz przeciwnie. Nacisk na rzeczywistość globalną sytuuje w kontekście bardzo precyzyjnie sformułowane cele. Są nimi namysł nad edukacją, szczególnie zaś nad możliwością planowania działań oświatowych na rzecz środowiska prorozwojowego. „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja” to czasopismo nowoczesne, otwarte na aktualne problemy, dynamizujące dyskurs o edukacji. Świadczy o tym podejmowana w tekstach problematyka.

Dotąd ukazało się sześć numerów półrocznika. W każdym z nich jest jakiś wątek przewodni dociekań, ale nie zawsze są to wątki dominujące. I tak na przykład w numerze drugim (2/2012)⁶ znajdziemy obok siebie teksty takie jak: *Dla czego dziecko z niepełnosprawnością zwykle staje się uczniem upośledzonym?* (Zenon Gajdzica), *Zapobieganie niepełnosprawności intelektualnej w świetle rozważań Amerykańskiego Stowarzyszenia Niepełnosprawności Intelektualnej i Rozwojowej (AAIDD)* (Danuta Kopeć), *Osoba po przeszczepieniu narządu doświadczająca jakości życia – jako przedmiot zainteresowań pedagogów* (Iwona Cymerman), numer bowiem ukierunkowany jest na problem inkluzji Innego w edukacyjnej rzeczywistości. Tom piąty (1/2014) zaś prawie w całości poświęcony został interdyscyplinarnym rozważaniom nad tematem macierzyństwa i edukacyjnymi przesłankami zarówno w zakresie potencjału, jak i możliwości wspierania matek i rodzin. Znajdziemy w nim teksty takie jak: *Refleksje nad ciężką i porodem. Perspektywa krytycznej analizy dyskursu* (Luiza Nowakowska), *Pełnienie roli matki*

⁵ http://cultsocedu.amu.edu.pl/o_nas.html (dostęp: 30.10.2015).

⁶ Pełne wersje wszystkich numerów pisma dostępne są na stronie: <http://cultsocedu.amu.edu.pl>.

jako obszar wsparcia (Magdalena Gajtkowska), *Keeping Abreast of the Multiple Biological, Cultural, and Psycho-Social Barriers to Breastfeeding in Modern Society* (Elizabeth Ping), *Matczyne debiuty. Obrazy doświadczania pierwszych tygodni macierzyństwa* (Anna Mitręga), *Macierzyństwo pod medycznym nadzorem. Wybrane aspekty medykalizacji macierzyństwa* (Emilia Mazurek), *Kształtowanie tożsamości matki u kobiet doświadczających nieplanowanego macierzyństwa* (Kaja Koronkiewicz), *Terror laktacyjny w przestrzeni wirtualnej* (Aleksandra Marcinkiewicz), *Kobieta-matka w roli zawodowej. Obrazy pracujących matek w polskich i amerykańskich serialach telewizyjnych* (Joanna Anioł), *Macierzyństwo po rozwodzie. Szanse i zagrożenia* (Maja Piotrowska), *Niepełnoletni rodzice i ich rodziny jako podmiot wsparcia. Badania własne* (Łukasz Ratajczak). Zagadnienie ujmowane jest szeroko, od dyskursu nad ciążą i macierzyństwem, po praktyczne rozważania nad możliwościami wspierania kobiet i rodzin. Podejmowane są też, jak w każdym numerze, tematy kontrowersyjne, gorące, aktualne, jak na przykład zagadnienie terroru laktacyjnego. A wszystko to spina wymiar pedagogiczny podejmowanych zagadnień.

Skoro o nachyleniu tematycznym poszczególnych tomów mowa, należy wspomnieć o interdyscyplinarnym gronie redaktorów tematycznych pisma (Agnieszka Cybal-Michalska (pedagogika młodzieży i kultury), Jarema Drozdowicz (antropologia edukacji, antropologia kultury), Magdalena Grzywacz (nauki o kulturze), Daria Hejwosz-Gromkowska (pedagogika ogólna, pedagogika zdrowia), Witold Jakubowski (pedagogika kultury i mediów, andragogika), Barbara Jankowiak (pedagogika zdrowia, psychologia społeczna), Ewa Karmolińska-Jagodzik (pedagogika ogólna, pedagogika młodzieży), Karolina Kuryś-Szyncel (pedagogika opiekuńczo-wychowawcza), Zbyszko Melosik (socjologia edukacji, pedagogika porównawcza), Pavel Mühlpachr (pedagogika specjalna, pedagogika społeczna), Janice Myck-Wayne (pedagogika specjalna), Magdalena Piorunek (pedagogika pracy, pedagogika społeczna), Winfried Schubarth (teoria wychowania i socjalizacji), Andreas Seidel (teoria wychowania i socjalizacji), Dorota Smetanová (pedagogika resocjalizacyjna), Kristin K. Stang (pedeutologia), Lidia Suchanek (edukacja artystyczna), Eva Zamojska (pedagogika ogólna, edukacja międzykulturowa), Cristina Maria Coimbra Vieira (psychologia edukacji, edukacja dorosłych), Joanna Ostrouch-Kamińska (socjologia edukacji i rodziny, pedagogika społeczna), Jerzy Luty (estetyka, filozofia sztuki)) oraz o międzynarodowym gremium recenzentów (Piotr Błajet, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu; Stephen Davies, University of Auckland (Nowa Zelandia); Zenon Gajdzica, Uniwersytet Śląski; Charles T. (Chuck) Hill, Whittier College (USA) Ewa Jarosz, Uniwersytet Śląski; Jerzy Kojkoł, Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni; Stefan Kwiatkowski, Akademia Pedagogiki Specjalnej; Roman Leppert, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy; Ayaz Naseem, Concordia University (Kanada); Renata Nowakowska-Siuta, Uniwersytet Warszawski; Inetta Nowosad, Uniwersytet Zielonogórski; Andre Elias Mazawi, University of British Columbia (Kanada); Alicja Sadownik, University of

Bergen (Norwegia); Jerzy Stochmialek, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Daniel Wojcik, University of Oregon (USA).

Warta uwagi jest też interesująca praktyka redakcji. Każdy z tomów ma sekretarza wspomagającego. Osoba taka może dopełniać pracę redaktorów tematycznych, jej zainteresowania naukowe są bowiem bliskie tematyce podejmowanej w danym tomie. Są to z całą pewnością działania na rzecz podnoszenia jakości merytorycznej pisma. Każdy z sekretarzy wspomagających wnosi swoją wiedzę, sam przy okazji nabywając doświadczenia w pracy redakcyjnej. To bardzo obiecująca, świadcząca o dużej otwartości redakcji praktyka, warta kopiowania w innych pismach.

Wracając do zawartości poszczególnych tomów: w „Kulturze – Społeczeństwie – Edukacji” znajdziemy zarówno wyniki badań początkujących naukowców, jak i artykuły uznanych profesorów z całego świata. Wśród nich: *Kariera jako „własność” jednostki – rozważania teoretyczne nad definicyjnym credo* (Agnieszka Cybal-Michalska), *Ciało, moda i tożsamość kobiety epoki wiktoriańskiej – dyskursy piękna i przemocy* (Agnieszka Gromkowska-Melosik), *Pedagogika potoczności jako podstawa alternatywnej teorii nauczania o Holokauście* (Marek Kaźmierczak, Aleksandra Boroń), *Hipoteza Sapira-Whorfa – przegląd argumentów zwolenników i przeciwników* (Andrzej Klimczuk), *Endowment as an Educational Fundraising Tool for Entrepreneurial University: the U.S. Experience versus Ukrainian Reality and Perspectives* (Alla Krasulia), *The Trouble with Diversifying the Faculty* (Walter Benn Michaels), *Uniwersytet i komercjalizacja. Rekonstrukcja zachodniej debaty* (Zbyszek Melosik), *Social Determinants of Education in the Postmodern Society* (Pavel Mühlpachr), *Prywatne może być publiczne? Vouchery – najbardziej radykalna forma prywatyzacji amerykańskiej edukacji* (Eugenia Potulicka), *A Comparison of Higher Education Systems between China and Ukraine* (Oksana Shatska), *Football Hooligans in the Czech Republic: Selected Topics* (Josef Smolík), *Alternatywność i innowacyjność w edukacji współczesnej – na przykładzie Czech* (Eva Zamojska) i wiele innych.

Warto również wyakcentować, że „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja” to także forum recenzyjno-sprawozdawcze. Mimo że są to teksty niepunktowane, redakcja podjęła tradycję publikowania recenzji książek i sprawozdań z konferencji naukowych. Są to działania na rzecz środowiska, na rzecz upowszechniania nauki. Działy „Polemiki i recenzje” i „Sprawozdania” są w każdym numerze pełne. Pozyskiwanie tego typu tekstów, i to sygnowanych takimi nazwiskami jak na przykład: prof./prof. Wojciech Burszta, Bogusław Śliwerski, Ewa Jarosz, Agnieszka Ogonowska, świadczy także o dużym potencjale dopiero gruntującego swoją pozycję na rynku wydawniczym czasopisma.

Zarówno nowoczesna szata graficzna wersji drukowanej, jak i przejrzysta, prowadzona w trzech językach i stale uaktualniana strona internetowa pisma to także dobre wzorce. „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja” pokazuje, jak można, nie wyrzekając się tradycji, sprostać wymogom współczesności.

O doniosłej roli czasopism w rzeczywistości akademickiej nie trzeba chyba nikogo przekonywać. „Rozwój nauki jest w dużej mierze uzależniony od prze-

plywu informacji, wiąże się więc z upowszechnianiem i przekazywaniem wyników najnowszych badań wszystkim zainteresowanym tematem – przede wszystkim uczonym, którzy pracują nad rozwiązywaniem podobnych problemów”.⁷ Wymogi parametryzacyjne z założenia mają służyć poprawie jakości periodyków naukowych, co zresztą z pewnością się dzieje, mamy bowiem wreszcie transparentne zasady publikacji tekstów, listy recenzentów, czasopisma wkraczają w obszar otwartej nauki, współpracując z repozytoriami. Jednak czasopisma humanistyczne, w tym pedagogiczne, stają do nierównej walki na tej arenie z przedstawicielami nauk ścisłych. Inne są mechanizmy publikowania tekstów, cytowań, wolniejszy jest przepływ danych, a sztuczne próby zmieniania tego stanu rzeczy pod wymogi parametryzacyjne mogą mieć negatywne skutki.

Jak pisze Emanuel Kulczycki, „w humanistyce podstawowym efektem pracy badawczej są publikacje naukowe: sam proces pisania jest niejednokrotnie tożsamy z procesem prowadzenia badań. Publikacje stają się w ten sposób kluczowym wyznacznikiem kondycji humanistycznych jednostek naukowych”⁸. Ważne więc, żeby czasopisma były wysokiej jakości forami wymiany myśli naukowej. „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja” z powodzeniem mierzy się z tym zadaniem, nie gubi bowiem jakości, szukając swojego miejsca w rzeczywistości parametrycznej.

BIBLIOGRAFIA

Drabek A., *Tytuł czasopisma i jego funkcja we współczesnym obiegu nauki*, „Biuletyn EBIB”, nr 4 (149)/2014.

http://cultsocedu.amu.edu.pl/o_nas.html.

Kalendarium i dokumentacja korespondencji „Rocznika Pedagogicznego” w sprawie parametryzacji czasopism, „Rocznik Pedagogiczny”, 37/2014.

Kulczycki E., *Zasady oceny czasopism humanistycznych i ich rola w parametryzacji jednostek naukowych*, „Nauka”, 3/2014.

„Kultura – Społeczeństwo – Edukacja”, numery: 1/2012, 2/2012, 1(3)/2013, 2(4)/2013, 1(5)/2014, 2(6)/2014, <http://cultsocedu.amu.edu.pl>.

Kwiatkowska H., *Metodologia oceny parametrycznej czasopism. Problemy i dylematy*, „Rocznik Pedagogiczny”, 37/2014.

⁷ A. Drabek, *Tytuł czasopisma i jego funkcja we współczesnym obiegu nauki*, „Biuletyn EBIB”, nr 4 (149)/2014, s. 1.

⁸ E. Kulczycki, *Zasady oceny czasopism humanistycznych i ich rola w parametryzacji jednostek naukowych*, „Nauka”, 3/2014, s. 118.